

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 17. marts 2009
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2009-792-0825
Dok.: RAJ40908

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 456 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 16. februar 2009. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen (SF).

Brian Mikkelsen

/

Lars Hjortnæs

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 456 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del):

”Er ministeren enig i, at det er uholdbart med de mange unge under 18 år, der sidder fængslet i rigtige fængsler, og at man, indtil de nye sikrede pladser er etableret, bør anvende de p.t. nedlagte afdelinger rundt omkring i landet til på kort sigt at skabe egnede afsoningsforhold for unge, f.eks. ved at anvende Åbenrå Arrest til at skabe et særligt afsoningsmiljø med pædagogisk personale og mulighed for fællesskab?”

Svar:

Jeg er enig i, at unge lovovertrædere under 18 år, der varetægtsfængsles eller skal afsone en ubetinget frihedsstraf, som udgangspunkt bør placeres uden for fængsler og arresthuse, f.eks. i en sikret døgninstitution for børn og unge. Det følger bl.a. også af FN's børnekonvention.

Frihedsberøvelse af unge i alderen 15-17 år i forbindelse med en straffesag kan ske enten ved varetægtsfængsling, mens sagen behandles, eller som led i afsoning af den idømte straf.

1. For så vidt angår spørgsmålet om anklagemyndighedens behandling af straffesager mod unge lovovertrædere i alderen 15-17 år, herunder særlig grundlaget for varetægtsfængsling i sådanne sager, har Justitsministeriet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”Retsplejelovens almindelige regler i § 762 om varetægtsfængsling finder tilsvarende anvendelse over for unge lovovertrædere i alderen 15-17 år, således at betingelserne for varetægtsfængsling af unge under 18 år er de samme som for varetægtsfængsling af voksne.

Det følger dog også af retsplejelovens § 762, stk. 3, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Ved denne proportionalitetsafvejning kan det således indgå, at sigtede er under 18 år.

Endvidere følger det af retsplejelovens § 765, stk. 1, at retten med samtykke fra sigtede kan træffe bestemmelse om varetægtsfængsling i surrogat, hvis betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling er til stede, og hvis varetægtsfængslingens øjemed kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger. Retten kan i den forbindelse bl.a. bestemme, at sigtede skal tage ophold i egnet hjem eller institution, jf. retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 3.

I alle tilfælde, hvor spørgsmålet om varetægtsfængsling eller opretholdelse af en anholdelse af en 15-17-årig er aktuelt, skal anklagemyndigheden i medfør af denne regel nedlægge påstand om anbringelse på en sikret døgninstitution, hvis den sigtede samtykker i en sådan anbringelse. En påstand om anbringelse i varetægtssurrogat kan dog undlades, såfremt sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet. Der henvises herom til Rigsadvokatmeddelelse nr. 4/2007, afsnit 3.3.2.

Når politiet vurderer, at en ung skal anbringes på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, skal politiet rette henvendelse til den sikrede institution, hvor den unge ønskes anbragt. Er der ikke plads på den pågældende institution, overtager institutionen herefter opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering.

Der er ikke altid pladser til rådighed som varetægtssurrogater på de sikrede døgninstitutioner, og anbringelsesmulighederne bør derfor drøftes med den sikrede institution, inden den unge fremstilles i grundlovsforhør, således at der hurtigst muligt kan findes en egnet plads.

Det er imidlertid ikke en hindring for en afgørelse om varetægtsfængsling, at det grundet pladsmangel ikke er muligt at anbringe den unge i en egnet institution. Det bør således ikke føre til løsladelse, at der ikke er plads med det samme, men politiet skal sikre, at den unge efter varetægtsfængslingen overføres til institution, så snart der er en plads, jf. herved også Højesterets kendelse af 3. juli 2008 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2008, s. 2412).

Udgangspunktet er således, at unge under 18 år, der varetægtsfængsles, ikke anbringes i et fængsel, men på en særlig sikret institution for unge. Kun hvor der er tale om særlig alvorlig kriminalitet, eller hvor anbringelse i fængsel sker midlertidigt med henblik på overførsel til en sikret institution for unge, træffes der afgørelse om varetægtsfængsling af unge med anbringelse i et fængsel.

I den forbindelse bemærkes i øvrigt, at bl.a. spørgsmålet om brugen af de sikrede pladser, herunder mulighederne for at nedbringe ventetiden i forbindelse med, at der findes et egnet afsoningssted til de unge, som har siddet varetægtsfængslet i surrogat, og som har fået endelig dom, har været drøftet i Udvalget om sikrede afdelinger, der er nedsat under Velfærdsministeriet.

Endvidere er der i retsplejeloven fastsat regler, som har til formål at begrænse varigheden af varetægtsfængsling og isolationsfængsling af unge.

Også i relation til de sanktioner, der anvendes over for unge under 18 år, er der i vidt omfang taget hensyn til de pågældende unges alder, således at unge ikke i samme omfang som voksne idømmes frihedsstraf. De unge kan således efter omstændighederne meddeles tiltalefrafald eller idømmes betinget frihedsstraf, eller der kan anvendes ungdomssanktion over for de unge. Nærmere retningslinjer om sanktionsvalget i sager mod unge mellem 15 og 18 år er fastsat i Rigsadvokatmeddelelse nr. 4/2007, afsnit 4, hvortil der henvises.”

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2007 om behandlingen af straffesager mod unge lovovertrædere, der vedlægges.

For så vidt angår spørgsmålet om unges afsoning af idømt frihedsstraf har Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyst, at unge under 18 år, der er idømt en fængselsstraf, anbringes i familiepleje eller i egnet hjem eller institution, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus, jf. straffuldbydelseslovens § 78, stk. 2.

Når en person i alderen 15-17 år skal afsones en ubetinget fængselsstraf, sender Direktoratet for Kriminalforsorgen en høring til den lokale afdeling af Kriminalforsorgen i Frihed. Kriminalforsorgsafdelingen anmodes om at vurdere, hvilken af følgende afsoningsformer der skønnes at være mest relevant for den unge:

- 1) anbringelse på en institution mv. uden for Kriminalforsorgen eller i en af Kriminalforsorgens pensioner,
- 2) afsoning i fængsel eller arresthus, hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus, eller
- 3) afsoning på bopælen under intensiv overvågning og kontrol (elektronisk fodlænke) efter straffuldbydelseslovens § 78 a, hvis dommens længde er på 3 måneder eller derunder.

Kriminalforsorgsafdelingen etablerer hurtigst muligt kontakt til den unges bopælskommune med henblik på at finde et egnet afsoningssted til den unge og herunder eventuelt afklare spørgsmålet om betalingstilsagn fra kommunen. Direktoratet for Kriminalforsorgen tager herefter på baggrund af en indstilling fra afdelingen stilling til, hvor den unge skal anbringes.

Det kan i øvrigt oplyses, at det gennemsnitlige daglige belæg af unge, der afsoner en frihedsstraf i et fængsel eller arresthus, var ca. 8 i 2006, 6 i

2007 og 7 i 2008. Det kan desuden oplyses, at det samlede gennemsnitlige daglige belæg af unge i Kriminalforsorgens institutioner (dvs. afsone-re og varetægtsfængslede mv.) var ca. 18 i 2006, ca. 15 i 2007 og ca. 20 i 2008.

2. Som anført ovenfor er udgangspunktet, at unge lovovertrædere i alderen 15-17 år skal anbringes uden for Kriminalforsorgens institutioner, hvad enten der er tale om varetægtsanbringelse, mens straffesagen mod den pågældende behandles, eller afsoning af en idømt frihedsstraf. Der vil oftest være tale om anbringelse i en sikret plads på en døgninstitution for børn og unge.

En sådan anbringelse forudsætter som nævnt, at der findes en ledig sikret plads til den unge. For så vidt angår spørgsmålet om antallet af sikrede pladser på døgninstitutioner for børn og unge har Justitsministeriet indhentet en udtalelse fra Velfærdsministeriet, der har oplyst følgende:

”Det er kommunerne, der har forpligtigelsen til at sørge for, at der er det tilstrækkelige antal sikrede pladser. Kommuner og regioner skal hvert år i rammeaftalerne drøfte og aftale, hvorvidt der er behov for nye sikrede pladser og i givet fald hvor mange. I forbindelse med rammeaftalerne for 2009 blev kommuner og regioner enige om, at der skal etableres 15 nye sikrede pladser. Det blev samtidig aftalt, hvor og hvordan pladserne skal etableres, herunder at visse af pladserne i starten etableres som midlertidige pladser, for at fremskynde etableringen mest muligt. Regeringen har afsat 16 mio. kr. til etablering af nye sikrede pladser, og de 16 mio. skal fordeles som tilskud til etablering af de 15 pladser, som parterne har aftalt at etablere.

Med henblik på fordelingen af midlerne har Velfærdsministeriet bedt regioner og kommuner om at indsende budgetterne for etablering af de 15 pladser. Svarfristen for tilbagemeldingen var den 26. februar 2009 og herefter vil der blive taget stilling til, hvordan tilskuddet til etableringen af pladserne bedst udmøntes. Da rammeaftalerne dækker 2009, er det Velfærdsministeriets forventning, at etableringen af de 15 pladser vil blive iværksat i 2009.

For at sikre en tilpasning mellem antallet af pladser og behovet for pladser fremover, er der nedsat et udvalg, der skal se på styringsprincipper og brugen af sikrede afdelinger, samt et udvalg, der skal se på finansieringsregler for anbringelse af unge kriminelle i henholdsvis sikrede afdelinger og fængsler.”

3. For så vidt angår spørgsmålet om behandlingen i fængsler og arresthuse af de unge lovovertrædere, der af en af de ovennævnte grunde ikke kan anbringes andre steder, har Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyst, at retningslinjerne for anbringelse af unge frihedsberøvede indtil januar 1999 var således, at 15-17 årige varetægtsarrestanter i Københavnsområdet blev placeret på en særlig afdeling i Blegdamsvejens Fængsel. Unge, der skulle afsone i åbent fængsel, blev anbragt på en særlig afdeling adskilt fra voksne i Statsfængslet på Søbysøgaard, og unge, der skulle afsone i lukket fængsel, blev som udgangspunkt anbragt i Statsfængslet i Ringe, som fortrinsvis er beregnet til unge.

Direktoratet har desuden oplyst, at erfaringerne med denne ordning viste, at placering på de særlige ungdomsafdelinger i Blegdamsvejens Fængsel og Statsfængslet på Søbysøgaard var forbundet med store ulemper for de unge. Dette skyldtes bl.a., at der kun var et meget lille antal unge anbragt i fængsler og arresthuse, og at der som følge heraf kun var ganske få unge anbragt på navnlig ungeafdelingen i Statsfængslet på Søbysøgaard. De unge følte sig derfor ofte isolerede i forhold til de øvrige indsatte. Yderligere havde de unge ofte vanskeligt ved at fungere sammen, fordi de tilhørte indbyrdes uenige grupperinger, og de kunne derudover have dårlig indflydelse på hinanden. Da anbringelse skulle ske på de særlige afdelinger, blev de unge ofte placeret med stor afstand til deres hjemegn og kunne som følge heraf have vanskeligheder med at modtage besøg. Dette var u hensigtsmæssigt, idet de unge har brug for så meget tilknytning til familien som muligt.

Det blev derfor i 1998 besluttet at nedlægge de særlige afdelinger for unge i Statsfængslet på Søbysøgaard og Blegdamsvejens Fængsel. Endvidere blev kriterierne for anbringelse og behandling af de unge ændret.

I bekendtgørelse nr. 390 af 17. maj 2001 om behandlingen af 15-17 årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner, er der fastsat regler, som skal sikre, at unge beskyttes mod uheldig påvirkning fra voksne. Efter bekendtgørelsen gælder det generelt, at hvis en institution modtager en ung varetægtsarrestant eller domfældt, skal man snarest muligt søge at etablere et særligt behandlingsprogram for den pågældende for eksempel i form af undervisnings- eller aktiveringstilbud.

Ved placeringen af unge varetægtsarrestanter skal der efter bekendtgørelsen tages hensyn til institutionens aktuelle belægssammensætning og mulighederne for at iværksætte særlige behandlingsprogrammer. Den unge

skal placeres på en afdeling, hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst tilgodeses, og den unge må ikke uden godkendelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen dele opholdsrum med indsatte over 17 år. Personalet skal løbende overveje, om der er indsatte, som den unge kan have fællesskab med, og hvis dette ikke er muligt i den pågældende institution, skal det overvejes at overføre den unge til en institution, hvor dette kan lade sig gøre.

Unge varetægtsfængslede fra Københavnsområdet placeres på en afdeling i Vestre Fængsel, hvor de kan skærmes i forhold til de øvrige indsatte, og hvor de har mulighed for egen gårdtur og eget fællesskab. Der er tilknyttet en pædagogisk assistent til afdelingen, og de unge har også derudover bedre faciliteter på denne afdeling end på den ovennævnte tidligere ungeafdeling i Blegdamsvejens Fængsel, herunder en gymnastiksal og et opholdsrum, hvor man samler de unge hver dag.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har, som anført i spørgsmålet, overvejet at anvende ledig kapacitet i f.eks. arresthuse i provinsen til særlige ungeafdelinger. Hensynet til efterforskningen ville i givet fald medføre, at der skulle oprettes flere afdelinger spredt ud over landet. Antallet af varetægtsfængslede unge under 18 år sammenholdt med det nødvendige antal afdelinger ville betyde, at der kun ville være meget få unge i hver afdeling, og de ville derudover skulle placeres længere væk fra deres familie og pårørende. Direktoratet har derfor navnlig af disse grunde fundet, at det ikke tjener de unges tarv bedst at blive placeret på sådanne afdelinger. Hertil kommer, at der ikke aktuelt er lukkede arresthuse, heller ikke i Åbenrå.

Unge, som skal afsone en fængselsstraf i fængsel, anbringes som udgangspunkt i åbent fængsel. Ved anbringelsen placeres den unge efter en konkret vurdering på en afdeling, hvor fællesskab med de øvrige indsatte er i overensstemmelse med den pågældendes tarv, og hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning bedst tilgodeses. Institutionen er forpligtet til at føre et særligt tilsyn med den unge og herunder være opmærksom på, at den unge ikke udsættes for uheldig påvirkning fra medindsatte. Institutionen skal mindst hver 14. dag drøfte den unges forhold og vurdere, om der er grundlag for at foretage ændringer med hensyn til placering.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har desuden besluttet at etablere en ordning, som skal gøre det muligt at anbringe unge i en særlig afdeling

med personale, der er uddannet til at tage sig af dem. Kriminalforsorgen har således fået midler til at åbne en særlig afdeling i Statsfængslet i Jyderup for unge, der skal afsone i åbent fængsel. Afdelingen forventes at åbne i løbet af efteråret 2009, og de unge vil ud over egne aktivitetsrum kunne tilbydes socialpædagogisk støtte i form af en tværfaglig indsats, idet der til afdelingen knyttes psykologer, socialrådgivere eller andre relevante fagpersoner. Med disse tilbud forventer Kriminalforsorgen at kunne imødekomme de særlige behov hos de unge og mindske de ulemper, der som nævnt ovenfor kan være ved placering på særlige ungdoms-afdelinger.

Unge, der skal afsone i lukket regi, anbringes fortrinsvis i en særlig afdeling for unge i Statsfængslet i Ringe. Unge over 17 år med et særligt behandlingsbehov, som ikke skønnes at ville dominere de yngre, kan efter en konkret vurdering også anbringes på afdelingen.

Målet for ungeafdelingen i Statsfængslet i Ringe er at sikre en hensigtsmæssig og ordentlig afsoning for den lille gruppe unge, som ikke kan rummes andre steder. Desuden er målet at yde en individuel pædagogisk indsats i forhold til den enkelte, i det omfang det er muligt under de givne forhold og tidsmæssige rammer. Ud over fængselsbetjente er der knyttet særligt behandlingspersonale, skolelærer og beskæftigelsespersonale til afdelingen. Afdelingen blev etableret i samarbejde med det daværende Fyns Amt, og som samarbejdspartner indgår også en åben døgninstitution, hvor de unge kan anbringes i udslusning fra fængslet.

4. Som det fremgår, er udgangspunktet, at unge lovovertrædere under 18 år, der frihedsberøves i forbindelse med en straffesag, skal placeres uden for Kriminalforsorgens institutioner. Det er en kommunal opgave at sørge for det tilstrækkelige antal sikrede pladser til børn og unge. Regeringen har dog afsat midler til etablering af nye sikrede pladser i 2009.

I de tilfælde, hvor unge lovovertrædere under 18 år alligevel må placeres i fængsel eller arresthus, er der som nævnt taget en lang række initiativer med henblik på i videst muligt omfang at tage hensyn til den unges særlige behov, og Kriminalforsorgen er løbende opmærksom på mulighederne for at styrke den særlige indsats over for de unge, som anbringes i fængsler og arresthuse, herunder med særlige afdelinger for unge afsone-re.